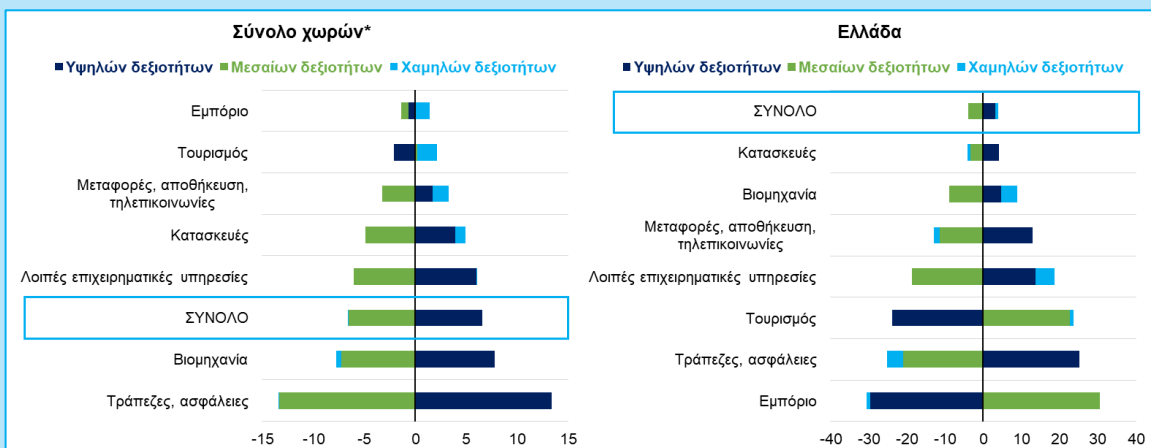

Μεγαλώνει το χάσμα στις δεξιότητες και τις αμοιβές των εργαζομένων

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Τις τελευταίες δεκαετίες, οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας, έχουν επηρεάσει την κατανομή των δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Το μερίδιο της απασχόλησης σε επαγγέλματα μεσαίου επιπέδου δεξιοτήτων (ή επαγγέλματα που μπορούν να αντικατασταθούν από μηχανήματα και ηλεκτρονικούς υπολογιστές) έχει μειωθεί σημαντικά προς όφελος των επαγγελματιών υψηλού και χαμηλού επιπέδου δεξιοτήτων. Αυτή η «πόλωση» της απασχόλησης ενισχύει την ανισότητα καθώς μειώνεται η ζήτηση για δουλειές με μεσαίους σχετικά μισθούς και αυξάνεται η ζήτηση για δουλειές πνευματικού (με υψηλές αμοιβές) ή χειρωνακτικού (με χαμηλές αμοιβές) χαρακτήρα. Στην περίοδο της κρίσης και της ύφεσης στην παγκόσμια οικονομία, το φαινόμενο της πόλωσης εντάθηκε και δυσκόλεψε την ανάκαμψη της απασχόλησης. Στην Ελλάδα, την τελευταία 20ετία παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο πόλωσης στην αγορά εργασίας του ιδιωτικού τομέα (μείωση των μεσαίων δεξιοτήτων), σε μικρότερο, όμως βαθμό απ' ό,τι διεθνώς. Πράγματι, στην Ελλάδα, οι υπηρεσίες, και ιδίως ο τουρισμός και το εμπόριο, όχι μόνο κατέγραψαν πόλωση προς την αντίστροφη κατεύθυνση, (όπως έγινε διεθνώς), αλλά έχουν και πολύ μεγαλύτερο μέγεθος απ' ό,τι στον υπόλοιπο κόσμο. Ειδικότερα, στη βιομηχανία έχουμε μείωση του μεριδίου των μεσαίων δεξιοτήτων και αύξηση του μεριδίου των υψηλών δεξιοτήτων ενώ στον τουρισμό και το εμπόριο έχουμε το αντίστροφο φαινόμενο με μείωση του μεριδίου των υψηλών δεξιοτήτων και αύξηση του μεριδίου των μεσαίων δεξιοτήτων. Η εξέλιξη αυτή δεν ήταν βεβηλαία. Εμφανίζεται με ένταση στη διάρκεια της κρίσης και υπερβαίνει τη λειτουργία του συνήθους οικονομικού κύκλου και των τεχνολογικών εξελίξεων. Αντανακλά τη διαρθρωτική ασυνέχεια που προκάλεσε η άνοδος του τουρισμού και συναφών εμπορικών δραστηριοτήτων εν μέσω μιας τεράστιας απώλειας εισοδημάτων και απασχόλησης. Η άνοδος των υπηρεσιών μετρίασε την αρνητική επίπτωση της ύφεσης στην απασχόληση. Οδήγησε, επίσης, σε αύξηση του μεριδίου των επαγγελματιών μεσαίων δεξιοτήτων καθώς η κρίση εξώθησε πολλά στελέχη με υψηλές δεξιότητες να αναζητήσουν αλλού καλύτερες ευκαιρίες. Απ' το 2008 έως το 2012, οι εργαζόμενοι υψηλών δεξιοτήτων μειώθηκαν κατά τα 2/3 περίπου στον τουρισμό και το εμπόριο, και λίγο πάνω από το 1/3 στη μεταποίηση, μεταφέροντας πόρους για την απασχόληση εργαζομένων μεσαίων δεξιοτήτων. Στη φάση της ανάκαμψης, η οικονομία δημιουργεί γύρω στις 130.000 νέες θέσεις εργασίας κάθε χρόνο. Λόγω, όμως του εξωγενούς χαρακτήρα της ανάκαμψης (τουρισμός και εξαγωγές), η βελτίωση στον τομέα της απασχόλησης μπορεί να έχει πρόσκαιρο χαρακτήρα, εκτός και αν ενισχυθεί με επενδύσεις ιδίως στους εξωστρεφείς κλάδους, δηλαδή στη βιομηχανία.
- Ο κύκλος εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών κινείται ανοδικά από τον Μάιο του 2017 (+5,1% το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017), κυρίως λόγω της ενίσχυσης των εξαγωγών (+8,9% το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017 εξαιρουμένων των καυσίμων και πλοίων), ενώ οι ταξιδιωτικές εισπράξεις (+10,3% το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017) συμβάλλουν καθοριστικά στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών. Την ίδια ώρα, η σταδιακή αποκατάσταση των εισπράξεων από μεταφορές (+17,1% το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017), σε συνδυασμό με την αύξηση της δύναμης του εμπορικού στόλου (+1,1% τον Σεπ. 2017 σε ετήσια βάση), δείχνουν ότι οι μεγάλες αναταράξεις που δημιουργήσαν τα capital controls στη ναυτιλία εξομαλύνονται. Παράλληλα, τον Οκτώβριο του 2017 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων, αν και αυξημένος σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα λόγω λήξης της τουριστικής περιόδου, διαμορφώθηκε σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο του Οκτωβρίου του 2016 (-40,5 χιλ.).

«Πόλωση» της απασχόλησης στον κόσμο και την Ελλάδα

Μεταβολή μεριδίων απασχόλησης επιπέδων δεξιοτήτων κατά κλάδο μεταξύ 1995 - 2015
([ΟΟΣΑ](#), [Employment Outlook 2017](#), και [ILO](#), [Labour Statistics](#))

* Περιλαμβάνονται οι χώρες: Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Τσεχία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σλοβακία, Ισπανία, Σουηδία, Ην. Βασίλειο, και ΗΠΑ.

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Με την ευγενική χορηγία:

Η «πόλωση» των επαγγελματικών δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας στον κόσμο και την Ελλάδα

Το φαινόμενο της «πόλωσης» της απασχόλησης περιγράφεται ως μια κατάσταση όπου η κατανομή της απασχόλησης κατά δεξιότητα χαρακτηρίζεται από συρρίκνωση ευκαιριών απασχόλησης για μεσαίες δεξιότητες (με μισθούς μέσου επιπέδου) και επέκταση για υψηλές και χαμηλές δεξιότητες (με υψηλούς και χαμηλούς μισθούς αντιστοίχως), λόγω εισαγωγής αυτοματισμών στην εργασία ([Autor David, «The Polarization of Job Opportunities in the US Labor Market», The Hamilton Project and the Center for American Progress, April 2010](#)). Έχει παρατηρηθεί στον αναπτυσσόμενο κόσμο ότι τα μερίδια στην απασχόληση των επαγγελματιών που απαιτούν είτε χαμηλές είτε υψηλές δεξιότητες έχουν κατά κανόνα αυξηθεί, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τα επαγγέλματα που απαιτούν μεσαίου επιπέδου δεξιότητες. Η «πόλωση» της απασχόλησης εξηγείται από την αυτοματοποίηση εργασιών ρουτίνας (εργασιακών καθηκόντων που έχουν διαδικαστικό χαρακτήρα και βασίζονται σε κανόνες), που ενσωματώνονται ως επί το πλείστον σε επαγγέλματα είτε χειρωνακτικά – εργάτες, τεχνίτες, είτε γραφείου- υπάλληλοι, που απαιτούν μεσαίου επιπέδου δεξιότητες και που είναι σχετικά εύκολο να αντικατασταθούν από μηχανήματα ή ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Αντιθέτως, όσον αφορά στις εργασίες χειρωνακτικής μορφής δεν απαιτείται παρά σχετικά χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και βασικές διαδραστικές δεξιότητες σε επίπεδο ανθρώπινης αλληλεπίδρασης. Εδώ ανήκουν τα επαγγέλματα με τις χαμηλές δεξιότητες. Υπάρχουν, όμως, εργασίες που απαιτούν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιότητες αναλυτικής σκέψης, επίλυσης προβλημάτων, διαίσθησης, πειθούς, συναισθηματικής νοημοσύνης, κλπ. Εδώ ανήκουν τα επαγγέλματα με υψηλές δεξιότητες. **Οι εργασίες που δεν είναι ρουτίνας, και στο χειρωνακτικό (χαμηλές δεξιότητες) και στο πνευματικό (υψηλές δεξιότητες) επίπεδο, δεν είναι εύκολο να αντικατασταθούν μέσω μηχανημάτων και ηλεκτρονικών υπολογιστών.** Συνεπώς, στις

περιπτώσεις αυτές, η εισαγωγή τεχνολογιών αυτοματισμού στην παραγωγική διαδικασία δημιουργεί από μόνη της σχετικά χαμηλή ζήτηση για επαγγέλματα μέσου επιπέδου δεξιοτήτων (εργασίες ρουτίνας που εκτοπίζονται λόγω αυτοματισμού) και, αντίστοιχα, υψηλή ζήτηση για επαγγέλματα χαμηλού και υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων (εργασίες που δεν είναι εργασίες ρουτίνας και, ως εκ τούτου, δύσκολο να εκτοπισθούν λόγω αυτοματισμού). Βεβαίως, οι τεχνολογικές μεταβολές που έρχονται και, κυρίως, η τεχνητή νοημοσύνη, ίσως, ανατρέψει ριζικά ακόμη και την προαναφερόμενη εικόνα καθώς προσφέρει τη δυνατότητα μεγαλύτερης υποκατάστασης μηχανών σε εργασίες που δεν είναι εργασίες ρουτίνας (και χειρωνακτικού και πνευματικού χαρακτήρα).

Το φαινόμενο της «πόλωσης» της απασχόλησης περιγράφεται ως μια κατάσταση όπου η κατανομή της απασχόλησης κατά δεξιότητα χαρακτηρίζεται από συρρίκνωση ευκαιριών απασχόλησης για μεσαίες δεξιότητες (με μισθούς μέσου επιπέδου) και επέκταση για υψηλές και χαμηλές δεξιότητες (με υψηλούς και χαμηλούς μισθούς αντιστοίχως), λόγω εισαγωγής αυτοματισμών στην εργασία.

Την τελευταία εικοσαετία, εμφανίζεται στην παγκόσμια οικονομία μια μετατόπιση της απασχόλησης από τους κλάδους της βιομηχανίας (κλάδοι σχετικά χαμηλότερης πόλωσης) στους κλάδους των υπηρεσιών (κλάδοι σχετικά μεγαλύτερης πόλωσης). Δηλαδή, από κλάδους όπου το μερίδιο των επαγγελματιών που απαιτούν μεσαίου επιπέδου δεξιότητες είναι υψηλότερο σε κλάδους όπου το μερίδιο αυτό είναι χαμηλότερο. Αυτό συμβαίνει γιατί οι τεχνολογικές εξελίξεις οδηγούν σε μείωση της ζήτησης για εργαζομένους με μεσαίου επιπέδου δεξιότητες. Ταυτόχρονα, σε όλους σχεδόν τους κλάδους, η πόλωση της απασχόλησης έχει αυξηθεί (Διάγραμμα 1^{ης} σελίδας). Συνεπώς, η αύξηση

της πώλωσης της απασχόλησης στην οικονομία (η μείωση δηλαδή της απασχόλησης σε επαγγέλματα που απαιτούν μεσαίου επιπέδου δεξιότητες) είναι άρρηκτα συνυφασμένη με την επέκταση της απασχόλησης στους κλάδους των υπηρεσιών. Στους περισσότερους κλάδους της βιομηχανίας, η μείωση της απασχόλησης σε επαγγέλματα με μεσαίου επιπέδου δεξιότητες έχει οδηγήσει σε αύξηση της απασχόλησης σε επαγγέλματα κυρίως με υψηλού επιπέδου δεξιότητες. Και τούτο παρά τη συνολική μείωση της απασχόλησης. Αντίθετα, στις υπηρεσίες, η αύξηση της συνολικής απασχόλησης συνοδεύτηκε με αύξηση της απασχόλησης σε επαγγέλματα με χαμηλού, κατά κανόνα, επιπέδου δεξιότητες, ιδίως στον τουρισμό και το εμπόριο, και μείωση της απασχόλησης σε επαγγέλματα με υψηλού επιπέδου δεξιότητες, με τη μάζα της απασχόλησης σε επαγγέλματα με δεξιότητες μεσαίου επιπέδου, να παραμένει αμετάβλητη ([OECD Employment Outlook 2017, Chapter 3: «How Technology and Globalization are transforming the Labor Market»](#)).

Στην Ελλάδα, η κρίση δημοσίου χρέους το 2010 είχε ως αποτέλεσμα η ύφεση να προσλάβει τεράστιες διαστάσεις και η μετέπειτα ανάκαμψη της οικονομίας να είναι πολύ πιο αργή, σε σχέση με άλλες χώρες. Στην περίοδο της κρίσης σημειώθηκαν μεγάλες διαρθρωτικές ασυνέχειες. Πρώτον, η δομή του παραγωγικού προτύπου μετεξελίχθηκε βίαια όταν διακόπηκε ο ξένος δανεισμός που τροφοδοτούσε τα μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα και συνακόλουθα τη διόγκωση των παραδοσιακών προστατευμένων κλάδων των διεθνώς μη εμπορεύσιμων. Η προσαρμογή αυτή, είχε ως αποτέλεσμα τη δραστική μείωση του κύκλου εργασιών πολλών επιχειρήσεων των παραδοσιακών κλάδων της οικονομίας μέσω της εσωτερικής υποτίμησης, που οδήγησε την ανεργία σε 27% περίπου το 2013, πριν αρχίσει να αποκλιμακώνεται στη μετέπειτα περίοδο. Δεύτερον, η όποια ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας από το 2013 και μετά, πέραν της λειτουργίας του συνήθους οικονομικού κύκλου και των μακροχρόνιων διαρθρωτικών ανακατατάξεων στην παγκόσμια οικονομία λόγω τεχνολογικών εξελίξεων, ενισχύθηκε με διαρθρωτικές αλλαγές, κύρια εκ των οποίων ήταν η

εγκαθίδρυση υψηλής θεσμικής ευελιξίας στην αγορά εργασίας. Ενισχύθηκε, όμως, και με κλαδικές αναδιατάξεις. Η ανάκαμψη ενισχύθηκε κυρίως από τη μεγάλη άνοδο του εξωτερικού τουρισμού αλλά και από την ενίσχυση του κλάδου της εφοδιαστικής αλυσίδας με επίκεντρο το λιμάνι του Πειραιά. Η ιδιωτικοποίηση, μεταμόρφωσε σταδιακά, τη χώρα σε διεθνές κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου. Το αποτέλεσμα αυτών των διεργασιών είναι ότι η ανάκαμψη της απασχόλησης δεν έχει μόνο στοιχεία οικονομικού κύκλου/τεχνολογικών ανακατατάξεων, αλλά και στοιχεία έντονης αναδιάρθρωσης της οικονομίας. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο έχουμε σχετικά αργή μείωση της ανεργίας.

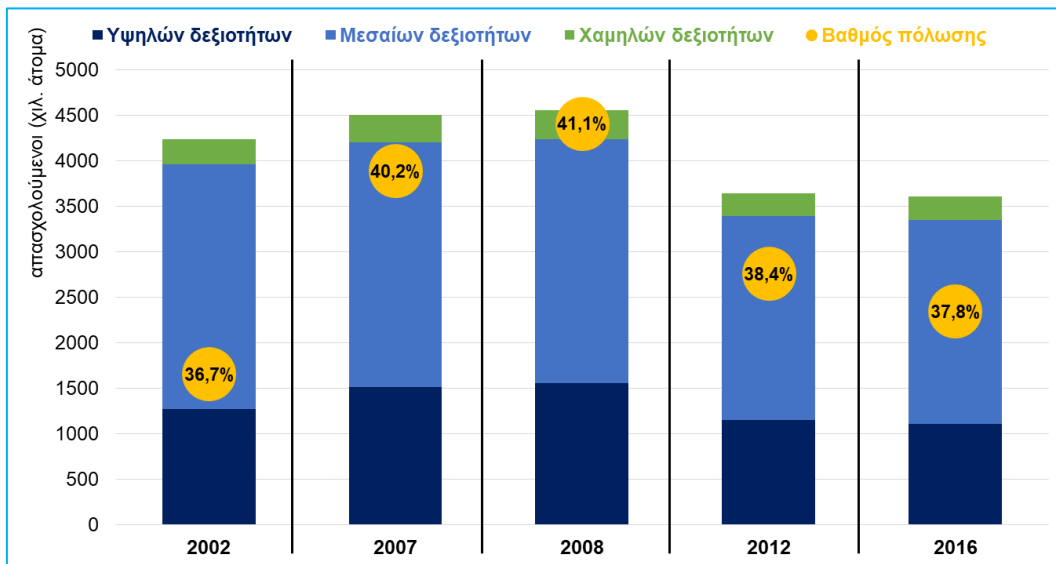
Οι εργασίες που δεν είναι ρουτίνας, και στο χειρωνακτικό (χαμηλές δεξιότητες) και στο πνευματικό (υψηλές δεξιότητες) επίπεδο, δεν είναι εύκολο να αντικατασταθούν μέσω μηχανημάτων και ηλεκτρονικών υπολογιστών.

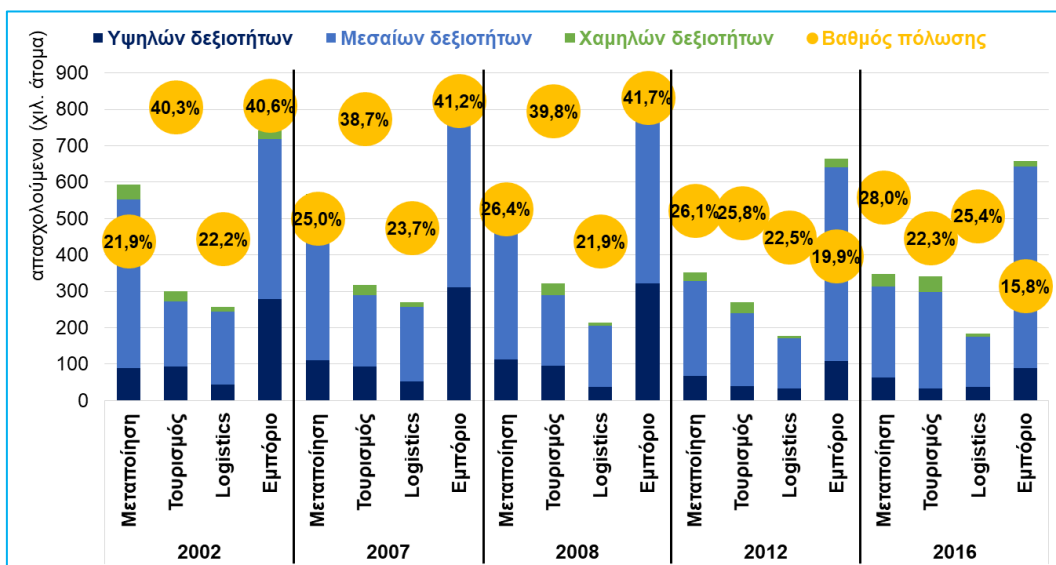
Στην Ελλάδα, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η απασχόληση χαρακτηριζόταν από ένα δείκτη πόλωσης 36,7% (δηλαδή, το μερίδιο των υψηλών και χαμηλών δεξιοτήτων στο σύνολο της απασχόλησης, ήταν 36,7%, και αντιστοίχως, το μερίδιο των μεσαίων δεξιοτήτων 63,3%, Δ01). Όπως και διεθνώς, η μεταποίηση είχε χαμηλό δείκτη πόλωσης (21,9%) και οι υπηρεσίες υψηλότερο (40,3% ο τουρισμός και 40,6% το εμπόριο, Δ02). Μέχρι το ξέσπασμα της μεγάλης χρηματοοικονομικής κρίσης και ύφεσης, η πόλωση συνέχισε να αυξάνει (να μειώνονται δηλαδή τα μερίδια των μεσαίων δεξιοτήτων ρουτίνας σε όλους τους κλάδους λόγω τεχνολογικών εξελίξεων). Στο σύνολο της οικονομίας, ο δείκτης πόλωσης αυξάνει από 36,7% το 2002 σε 41,1% το 2008, και

αντιστοίχως, σε όλους τους κλάδους παρατηρείται αύξηση της πόλωσης. Ενώ, όμως, στην μεταποίηση η μείωση των μεσαίων δεξιοτήτων οδηγεί σε αύξηση των υψηλών δεξιοτήτων, στον τουρισμό και το εμπόριο οδηγεί σε αύξηση των χαμηλών δεξιοτήτων, φαινόμενο που παρατηρείται διεθνώς. Στην διάρκεια της κρίσης και της ύφεσης, οι τάσεις αυτές ανατρέπονται. Ο ρυθμός αύξησης της πόλωσης όχι μόνο επιβραδύνεται αλλά και μειώνεται δραστικά. Στο σύνολο της απασχόλησης από 41,1% το 2008, η πόλωση μειώνεται στο 37,8% το 2016, με την πόλωση στη μεταποίηση να εξακολουθεί να αυξάνει αλλά με ασθενέστερους ρυθμούς, αλλά την πόλωση στον τουρισμό να μειώνεται δραστικά σε 22,3% το 2016 από 39,8% το 2008, και στο εμπόριο σε 15,8% το

Δ01: Αριθμός απασχολούμενων κατά επίπεδο δεξιοτήτων και βαθμός πόλωσης στην Ελλάδα
(ILO, Labour Statistics)

Σημ.: Τα επίπεδα δεξιοτήτων είναι βάσει της ταξινόμησης επαγγελματιών ISCO-08, τα οποία ομαδοποιούνται ως εξής: υψηλού επιπέδου (επίπεδο δεξιοτήτων 3 και 4), μεσαίου επιπέδου (επίπεδο δεξιοτήτων 2) και χαμηλού επιπέδου (επίπεδο δεξιοτήτων 1).

Δ02: Αριθμός απασχολούμενων κατά επίπεδο δεξιοτήτων και βαθμός πόλωσης κατά κλάδο στην Ελλάδα
(ILO, Labour Statistics)

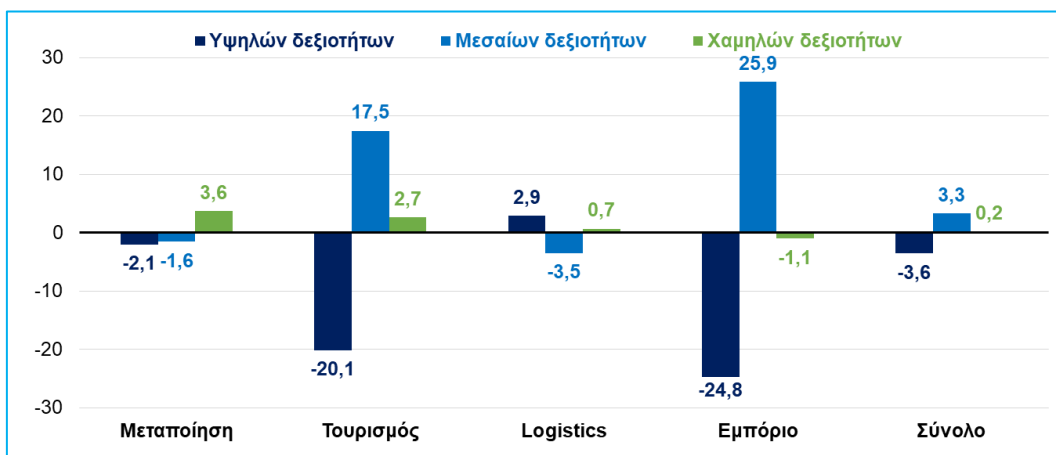
Σημ.: Τα στοιχεία κατά κλάδο είναι σύμφωνα με την ταξινόμηση ISIC-Rev.3 για τα έτη 2002 και 2007 και σύμφωνα με την ταξινόμηση ISIC-Rev.4 για τα έτη 2008, 2012 και 2016.

2016 από 41,7% το 2008. Δηλαδή, οι μεσαίες δεξιότητες αυξάνονται ταχέως στον τουρισμό και το εμπόριο, ενώ στη μεταποίηση εξακολουθούν να μειώνονται αλλά με ασθενέστερο ρυθμό. Και βεβαίως η αύξηση του μεριδίου των μεσαίων δεξιοτήτων στις υπηρεσίες οδηγεί σε μείωση του μεριδίου των υψηλών δεξιοτήτων (**Δ03**). Από 30% και 38% το 2008 στον τουρισμό και το εμπόριο αντίστοιχα, τα μερίδια των υψηλών δεξιοτήτων μειώνονται σε 10% και 14% το 2016, ενώ στη μεταποίηση το μερίδιο των υψηλών δεξιοτήτων παραμένει σε σχετικά υψηλό επίπεδο (18% το 2016 από 21% το 2008), υποδηλώνοντας την ανθεκτικότητα των επαγγελματιών με υψηλές δεξιότητες στη μεταποίηση. Αντίθετα, στις υπηρεσίες παρατηρείται μεγάλη μείωση του μεριδίου των επαγγελματιών υψηλών δεξιοτήτων, καθώς λόγω της κρίσης και της ύφεσης σε πολλούς κλάδους των υπηρεσιών γίνονται περικοπές αμοιβών υψηλόμισθων στελεχών που, ενδεχομένως, μεταναστεύουν στο εξωτερικό προς αναζήτηση καλύτερης τύχης, δημιουργώντας έτσι χώρο για την πρόσληψη περισσότερων εργαζομένων μεσαίων δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με την αυξητική τάση στον εξωτερικό τουρισμό και τις συναφείς εμπορικές δραστηριότητες, ιδίως μετά το 2012. Από την ανάλυση προκύπτει ότι ενώ η κρίση και η ύφεση οδήγησε σε μείωση της απασχόλησης σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, η μείωση του μεριδίου των υψηλών δεξιοτήτων εντοπίζεται κυρίως στους κλάδους των υπηρεσιών με μικρή μόνο υποχώρηση στη μεταποίηση.

Η παγκόσμια κρίση, που ξεκίνησε το 2007 με χρηματοοικονομικές αναταράξεις και κορυφώθηκε το 2009 με τη μεγαλύτερη ύφεση στην μεταπολεμική ιστορία που γνώρισε ο κόσμος, έφερε μαζί της και τους σπόρους της ανάκαμψης που ομολογουμένως ήταν μια σχετικά παρατεταμένη διαδικασία με ορισμένες χώρες να μην έχουν ανακάμψει πλήρως στα προ κρίσης επίπεδα. Στην περίοδο αυτή, παρατηρήθηκε ότι το φαινόμενο της «πόλωσης» της απασχόλησης έγινε πιο έντονο (σημαντική μείωση απασχόλησης σε επαγγέλματα όπου οι εργασίες ρουτίνας είναι ο κανόνας), και, ίσως, εξηγεί και την αργή μείωση της ανεργίας που παρατηρήθηκε στη φάση της ανάκαμψης στις αναπτυγμένες οικονομίες (ανάκαμψη χωρίς δημιουργία νέων θέσεων εργασίας - [Maria E. Canon and Elise Marifian, «Job Polarization leaves Middle-skilled Workers out in the gold», Federal Reserve Bank of St. Louis, Jan 2013](#)).

Οι τεχνολογικές μεταβολές που έρχονται και, κυρίως, η τεχνητή νοημοσύνη, προσφέρει τη δυνατότητα μεγαλύτερης υποκατάστασης μηχανών σε εργασίες που δεν είναι εργασίες ρουτίνας (και χειρωνακτικού και πνευματικού χαρακτήρα).

Δ03: Μεταβολή σε ποσοστιαίες μονάδες των μεριδίων απασχόλησης κατά επίπεδο δεξιοτήτων στο σύνολο της απασχόλησης στην Ελλάδα 2008 – 2016
(ILO, Labour Statistics)

Σε περιόδους ύφεσης, το φαινόμενο της «πόλωσης» της απασχόλησης λαμβάνει εντονότερες διαστάσεις και σε κάποιο βαθμό μπορεί να εξηγήει τη βραδεία απορρόφηση της ανεργίας στη φάση της ανάκαμψης, καθώς η απασχόληση ανθρώπων με δεξιότητες μέσου επιπέδου μειώνεται και λόγω πιο εντατικής και εκτεταμένης εισαγωγής αυτοματισμών στην παραγωγή, ιδίως στους κλάδους που υφίστανται τη μεγαλύτερη επίδραση της κρίσης και της ύφεσης στην απασχόληση. Στην Ελλάδα, η διαδικασία αυτή ίσως είναι λιγότερο σημαντική, καθώς το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων στην περίοδο της κρίσης δεν συνηγορεί στην τεχνολογική αναβάθμιση των επιχειρήσεων. Μεταξύ 2008 και 2012, η απασχόληση στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 915 χιλ. άτομα, εκ των οποίων 443 χιλ. ήταν μεσαίων δεξιοτήτων, 409 χιλ. υψηλών δεξιοτήτων και 63 χιλ. χαμηλών δεξιοτήτων (**Δ04**). Στις μεσαίες δεξιότητες, η μεταποίηση υπέστη μείωση 142 χιλ.

ατόμων (ή -35,3%), ενώ ο τουρισμός και το εμπόριο είχαν αντιθέτως μικρές αυξήσεις. Στις υψηλές, όμως, δεξιότητες η μεταποίηση υπέστη μείωση μόνο 44 χιλ. ατόμων (ή -39,3%), ενώ ο τουρισμός μείωση 57 χιλ. ατόμων (ή -59,4%) και το εμπόριο μείωση 213 χιλ. ατόμων (ή -66,1%). Οι εξελίξεις αυτές, όπως είναι προφανές, δεν έχουν παρά μόνο οριακή σχέση με το φαινόμενο της πόλωσης λόγω τεχνολογικών εξελίξεων. Σχετίζονται, σχεδόν εξ ολοκλήρου, με την τεράστια ύφεση της ελληνικής οικονομίας, εν μέσω μιας ταυτόχρονης ανόδου του τουρισμού και των συναφών εμπορικών δραστηριοτήτων, καθώς και του κλάδου της εφοδιαστικής αλυσίδας, εν πολλοίς λόγω εξωγενών επιδράσεων. Η ύφεση αυτή είχε ως κύριο αποτέλεσμα τη μείωση των υψηλών δεξιοτήτων παντού (που σχετίζονται και με την έξαρση και του φαινομένου της μετανάστευσης των υψηλών εξειδικεύσεων στο εξωτερικό – brain drain) και την

Δ04: Αριθμός απασχολούμενων και μερίδια απασχόλησης κατά επίπεδο δεξιοτήτων στο σύνολο της απασχόλησης στην Ελλάδα 2008 και 2012 (ILO, Labour Statistics)

		Αριθμός απασχολούμενων (χιλ.)		Μεταβολή (χιλ.)	Μεταβολή (%)	Μερίδιο στο σύνολο		Μεταβολή (π.μ.)
		2008	2012			2008	2012	
Μεταποίηση	Υψηλών δεξιοτήτων	112	68	-44	-39,3%	20,5%	19,3%	-1,2
	Μεσαίων δεξιοτήτων	402	260	-142	-35,3%	73,6%	73,9%	0,2
	Χαμηλών δεξιοτήτων	32	24	-8	-25,0%	5,9%	6,8%	1,0
	Σύνολο	546	352	-194	-35,5%	100%	100%	
Τουρισμός	Υψηλών δεξιοτήτων	96	39	-57	-59,4%	29,8%	14,4%	-15,4
	Μεσαίων δεξιοτήτων	194	201	7	3,6%	60,2%	74,2%	13,9
	Χαμηλών δεξιοτήτων	32	31	-1	-3,1%	9,9%	11,4%	1,5
	Σύνολο	322	271	-51	-15,8%	100%	100%	
Logistics	Υψηλών δεξιοτήτων	38	33	-5	-13,2%	17,7%	18,5%	0,9
	Μεσαίων δεξιοτήτων	168	138	-30	-17,9%	78,1%	77,5%	-0,6
	Χαμηλών δεξιοτήτων	9	7	-2	-22,2%	4,2%	3,9%	-0,3
	Σύνολο	215	178	-37	-17,2%	100%	100%	
Εμπόριο	Υψηλών δεξιοτήτων	322	109	-213	-66,1%	38,3%	16,4%	-21,9
	Μεσαίων δεξιοτήτων	490	532	42	8,6%	58,3%	80,1%	21,8
	Χαμηλών δεξιοτήτων	28	23	-5	-17,9%	3,3%	3,5%	0,1
	Σύνολο	840	664	-176	-21,0%	100%	100%	
Σύνολο	Υψηλών δεξιοτήτων	1.557	1.148	-409	-26,3%	34,2%	31,5%	-2,6
	Μεσαίων δεξιοτήτων	2.684	2.241	-443	-16,5%	58,9%	61,6%	2,6
	Χαμηλών δεξιοτήτων	313	250	-63	-20,1%	6,9%	6,9%	0,0
	Σύνολο	4.554	3.639	-915	-20,1%	100%	100%	

οριακή αύξηση των μεσαίων δεξιοτήτων στους κλάδους που επηρεάστηκαν θετικά από εξωγενείς παράγοντες (αντισταθμίζοντας την πτώση που θα υπήρχε λόγω της τεράστιας ύφεσης). Καταγράφηκε, δηλαδή, πόλωση προς την αντίθετη κατεύθυνση λόγω της σφοδρότητας της ύφεσης και διαρθρωτικών παραγόντων που ευνόησαν τη δραστηριότητα σε ορισμένους κλάδους, αν και η μεταποίηση (κλάδος χαμηλότερης πώλωσης) υπέστη πολύ μικρότερες απώλειες από άλλους κλάδους στις υψηλές δεξιότητες.

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, η ανάκαμψη της απασχόλησης έχει μικτά χαρακτηριστικά. Είναι ταχύτερη απ' ό,τι θα ήταν χωρίς την επίδραση των εξωγενών παραγόντων αλλά ταυτόχρονα όχι τόσο ταχεία όσο απαιτείται διότι υπάρχει ζήτημα αναντιστοιχίας δεξιοτήτων, καθώς άλλαξε βίαια το παραγωγικό πρότυπο (χιλιάδες λουκέτα) όταν μηδενισθήκαν τα δημοσιονομικά ελλείμματα. Χωρίς επανακατάρτιση και ανάπτυξη, χιλιάδες άνεργοι θα δυσκολευτούν να βρουν δουλειές. Και οι 360.000 που είναι άνεργοι πάνω από 4 χρόνια είναι η πιο προβληματική ομάδα που θέτει ένα τεράστιο κοινωνικό ζήτημα που χρήζει αντιμετώπισης. Όσον αφορά στις επιπτώσεις στην άσκηση πολιτικής ενόψει και της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης, η πόλωση της απασχόλησης απαιτεί να συνεχισθεί η έμφαση στην εκπαίδευση και κατάρτιση ανθρώπων ώστε να αποκτήσουν υψηλές δεξιότητες που να αντιστοιχούν στις νέες ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Στους περισσότερους κλάδους της βιομηχανίας, παρά τη συνολική μείωση της απασχόλησης, η μείωση της απασχόλησης σε επαγγέλματα με μεσαίου επιπέδου δεξιότητες έχει οδηγήσει σε αύξηση της απασχόλησης σε επαγγέλματα κυρίως με υψηλού επιπέδου δεξιότητες.

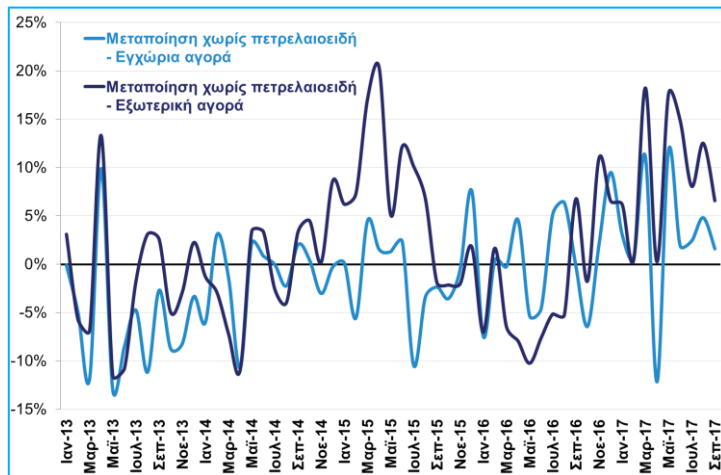

Οικονομικές εξελίξεις

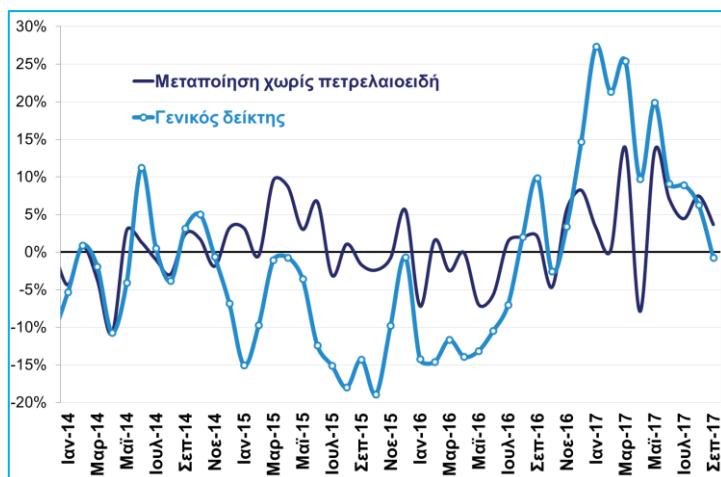
Βιομηχανία: Άνοδο +3,7% σε ετήσια βάση κατέγραψαν οι πωλήσεις στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών τον Σεπτέμβριο του 2017, επιπλέον αύξησης +2,1% τον Σεπτέμβριο του 2016, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση των εξαγωγών, καθώς οι πωλήσεις της μεταποίησης πλην πετρελαιοειδών στην εξωτερική αγορά αυξήθηκαν κατά +6,6%, ενώ στην εγχώρια αγορά σημείωσαν άνοδο κατά +1,6% (**Δ05**). Παράλληλα, ανοδικά κινήθηκαν και οι πωλήσεις στον κλάδο των ορυχείων και λατομείων (+10,6%), όμως η μείωση στον κλάδο διύλισης πετρελαίου (-8%), επηρέασε τον γενικό δείκτη κύκλου εργασιών στη βιομηχανία, ο οποίος υποχώρησε κατά -0,8% (**Δ06**). Από τους 23 κλάδους της μεταποίησης (πλην πετρελαιοειδών), οι 9 κινούνται σε θετικό έδαφος, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις να καταγράφονται στα βασικά μέταλλα (+26,1%), ενώ στα τρόφιμα σημειώθηκε πτώση (-3%). Σημειώνεται ότι οι πωλήσεις στον κλάδο παραγωγής βασικών μετάλλων παρουσιάζουν αύξηση για 13^ο συνεχόμενο μήνα και επηρεάζονται από την αύξηση της δραστηριότητας επιχειρήσεων κατασκευής χαλύβδινων σωλήνων που συμμετέχουν σε μεγάλα κατασκευαστικά έργα στη Βόρεια Ελλάδα.

Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017 ο κύκλος εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών εμφανίζει αύξηση +5,1% (έναντι μείωσης -1,8% κατά το αντίστοιχο διάστημα το 2016), η οποία αναλύεται σε αύξηση +9,5% στην εξωτερική αγορά και +2,7% στην εγχώρια αγορά. Από τους βασικότερους κλάδους, στα τρόφιμα και τα ποτά καταγράφεται οριακή αύξηση (+0,6% και +0,7% αντίστοιχα), ενώ αξιόλογη άνοδο εμφανίζουν κατά το ενιάμηνο Ιαν – Σεπ 2017 οι πωλήσεις στα φάρμακα (+8,3%), τα βασικά μέταλλα (+22,7%) και τα μεταλλικά προϊόντα (+6,8%). Αντίθετα, ο κύκλος εργασιών σημείωσε πτώση στους κλάδους καπνού (-9,4%), ένδυσης και δερμάτων (-4,7% και -5,9% αντίστοιχα), εκτυπώσεων (-14,4%), λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (-27,4%) και επίπλων (-1,6%).

Δ05: Δείκτης κύκλου εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών στην εγχώρια και την εξωτερική αγορά – ετήσια % μεταβολή (ΕΛΣΤΑΤ, Ιουλ. 2017)

Δ06: Δείκτης κύκλου εργασιών στη βιομηχανία – ετήσια % μεταβολή (ΕΛΣΤΑΤ, Σεπ. 2017)

Σημειώνεται ότι η βιομηχανική παραγωγή στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών αυξήθηκε κατά +3,3% τον Σεπτέμβριο του 2017 και κατά +3,1% το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017.

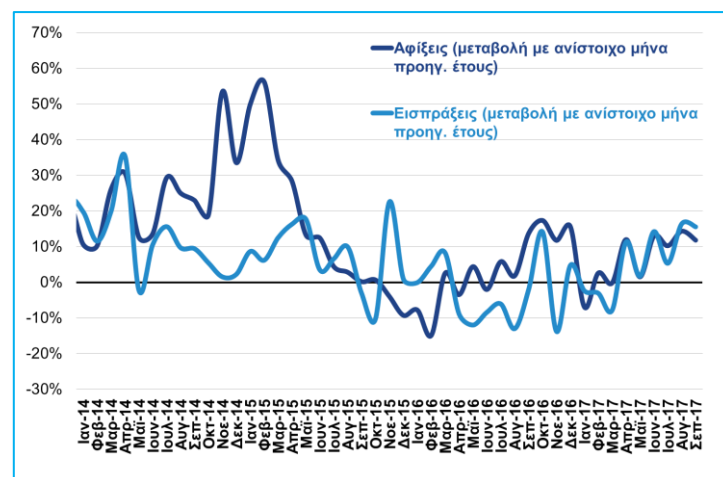
Τουρισμός: Ιδιαίτερα αυξημένη ήταν η τουριστική κίνηση και τον Σεπτέμβριο του 2017, καταδεικνύοντας επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκαν και οι εισπράξεις (**Δ07**). Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν σε €2.470,3 εκατ. τον Σεπτέμβριο του 2017, παρουσιάζοντας άνοδο +15,5% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2016. Οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της ΕΕ-28 αυξήθηκαν κατά +12,4% (+16,2% από χώρες της ζώνης του ευρώ και +7,1% από τις λοιπές χώρες της ΕΕ-28), ενώ οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών εκτός της ΕΕ-28 αυξήθηκαν κατά +26,9%. Από την πλευρά των αφίξεων, τον Σεπτέμβριο του 2017 ο αριθμός των ταξιδιωτών ανήλθε σε 4,6 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά +11,8% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2016 (+8,1% από τις χώρες της ΕΕ-28 και +21,4% από τις χώρες εκτός της ΕΕ-28).

Συνολικά κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν σε €13 δισ. παρουσιάζοντας άνοδο +10,3% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2016, κυρίως λόγω της αύξησης των εισπράξεων από κατοίκους των χωρών της ΕΕ-28 κατά +14,0% (€8,8 δισ., εκ των οποίων €5,6 δισ. από χώρες της ζώνης του ευρώ, έναντι €7,7 δισ. και €4,6 δισ. αντίστοιχα το διάστημα Ιαν – Σεπ 2016). Κατά το ίδιο διάστημα, οι αφίξεις ανήλθαν σε 23,5 εκατ. ταξιδιώτες, έναντι 21,3 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα του 2016 (+10,3%), με την κίνηση μέσω αεροδρομίων να ενισχύεται κατά +9,9% και μέσω οδικών σταθμών κατά +10,7%. Αναλυτικότερα, οι αφίξεις από τις χώρες της ΕΕ-28 ανήλθαν σε 16 εκατ. ταξιδιώτες (+8,1%), ενώ η ταξιδιωτική κίνηση από τις χώρες εκτός της ΕΕ-28 διαμορφώθηκε σε 7,5 εκατ. ταξιδιώτες (+15,1%). Τέλος, αναφορικά με τις κυριότερες χώρες προέλευσης, η ταξιδιωτική κίνηση από τη Γαλλία αυξήθηκε κατά +8,8%, από τη Γερμανία κατά +15%, από το Ηνωμένο Βασίλειο κατά +6,9%, από τη Ρωσία κατά +1,1% και από τις ΗΠΑ κατά +11,6%.

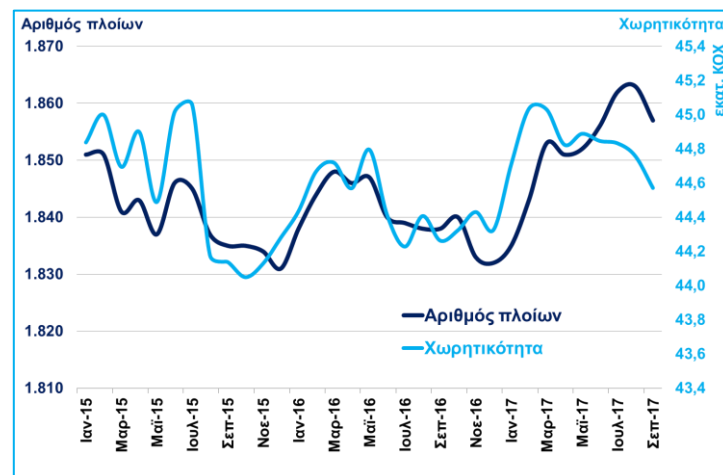
Ναυτιλία: Αύξηση κατά +1,1% σε ετήσια βάση παρουσίασε η δύναμη του ελληνικού εμπορικού στόλου τον Σεπτέμβριο του 2017, επιπλέον αύξησης

+0,1% τον Σεπτέμβριο του 2016. Παράλληλα, η ολική χωρητικότητα αυξήθηκε κατά +0,7% τον Σεπτέμβριο του 2017, επιπλέον αύξησης +0,3% τον Σεπτέμβριο του 2016, αν και σε μηνιαία βάση παρατηρείται μία ελαφρά πτωτική πορεία από τον Μάρτιο του 2017 (**Δ08**). Σε κάθε περίπτωση, η αύξηση που παρατηρείται στη δύναμη και τη χωρητικότητα του ελληνικού εμπορικού στόλου από τις αρχές του 2017, σε συνδυασμό με τη σταδιακή αποκατάσταση των εισπράξεων από τις μεταφορές, όπως αποτυπώνονται στο ισοζύγιο πληρωμών, δείχνουν περαιτέρω εξομάλυνση των μεγάλων αναταράξεων στην ελληνική ναυτιλία που δημιούργησε η επιβολή των capital controls το καλοκαίρι του 2015.

Δ07: Ταξιδιωτικές εισπράξεις και αφίξεις – ετήσια % μεταβολή (Τράπεζα της Ελλάδος, Σεπ. 2017)

Δ08: Δύναμη και χωρητικότητα ελληνικών εμπορικών πλοίων 100 ΚΟΧ και άνω (ΕΛΣΤΑΤ, Σεπ. 2017)

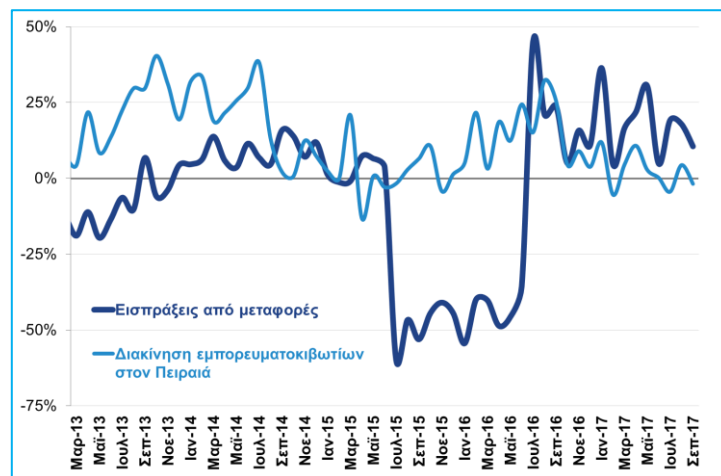

Ισοζύγιο πληρωμών: Βελτίωση παρουσίασε το ισοζύγιο πληρωμών τον Σεπτέμβριο του 2017, κυρίως λόγω της αύξησης του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών και του περιορισμού του ελλείμματος στο ισοζύγιο καυσίμων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Σεπτέμβριο του 2017, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων παρουσίασε πλεόνασμα €1,2 δισ., αυξημένο κατά €353 εκατ. σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2016. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε κυρίως η άνοδος των εξαγωγών αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία κατά +4,7% και των εισπράξεων από τουρισμό κατά +15,5%. Παράλληλα αυξήθηκαν και οι εισπράξεις από μεταφορές (+10,6%), οι οποίες παρουσιάζουν ανάκαμψη ύστερα από τη μεγάλη πτώση το 2015 λόγω της επιβολής των capital controls, αν και τα στοιχεία της COSCO αναφορικά με τη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων στις δύο προβλήτες του Πειραιά εμφανίζουν μικρή υποχώρηση τον Σεπτέμβριο του 2017 (-1,8%, Δ09).

Κατά το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017, οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία αυξήθηκαν κατά +8,9% και οι αντίστοιχες εισαγωγές κατά +6,6%. Ωστόσο, το έλλειμμα στο συνολικό ισοζύγιο αγαθών διευρύνθηκε κατά €1,6 δισ. (€13,7 δισ. το διάστημα Ιαν – Σεπ 2017 από €12,1 δισ. το διάστημα Ιαν – Σεπ 2016), κυρίως λόγω της αύξησης του ελλείμματος του ισοζυγίου καυσίμων. Σημειώνεται ότι οι εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα αυξήθηκαν κατά +5,8% σε σταθερές τιμές. Αντίθετα, το ισοζύγιο υπηρεσιών βελτιώθηκε, καθώς οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά +10,3%, οι εισπράξεις από μεταφορές κατά +17,1% και από λοιπές υπηρεσίες κατά +22,5% (Δ10).

Αγορά εργασίας: Αύξηση κατά +61,9 χιλ. άτομα παρουσίασε ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων τον Οκτώβριο του 2017 σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, ακολουθώντας την εποχικότητα των προηγούμενων ετών, μετά τη λήξη της τουριστικής περιόδου, ενώ σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2016 είναι μικρότερος κατά -40,5 χιλ. άτομα (Δ11).

Δ09: Εισπράξεις από μεταφορές και διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων στον Πειραιά – ετήσια % μεταβολή (Τράπεζα της Ελλάδος και COSCO, Σεπ. 2017)

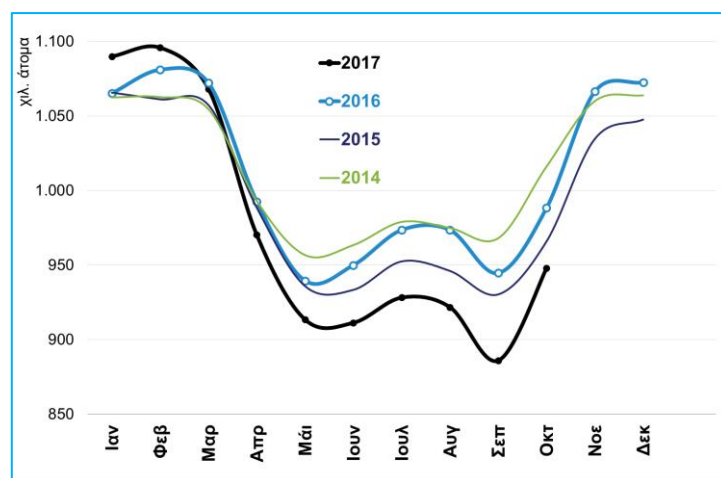

Δ10: Βασικά μεγέθη ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, Σεπ. 2017)

	(€ εκατ.)		%Δ
	2016	2017	
Ισοζύγιο αγαθών	-12.102,8	-13.690,9	13,1%
Εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	13.430,1	14.625,7	8,9%
Εξαγωγές καυσίμων	4.338,7	5.689,3	31,1%
Εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	23.739,8	25.312,2	6,6%
Εισαγωγές καυσίμων	6.012,0	8.546,0	42,1%
Εισαγωγές πλοίων	243,8	253,7	4,0%
Εισπράξεις από υπηρεσίες	20.262,9	23.077,3	13,9%
Τουρισμός	11.781,1	12.994,1	10,3%
Μεταφορές	5.709,5	6.687,6	17,1%
Άλλες υπηρεσίες	2.772,3	3.395,6	22,5%
Εισροές από ΕΕ	1.618,4	1.183,9	-26,8%
Τρέχουσες	853,5	758,6	-11,1%
Κεφαλαιακές	764,8	425,2	-44,4%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών*	1.266,4	1.689,7	33,4%

* Περιλαμβάνονται κεφαλαιακές μεταβιβάσεις.

Δ11: Σύνολο εγγεγραμμένων ανέργων (ΟΑΕΔ, Οκτ.. 2017)

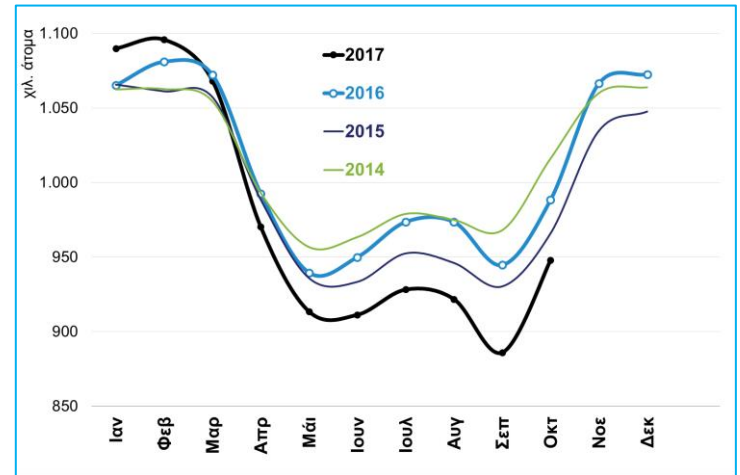

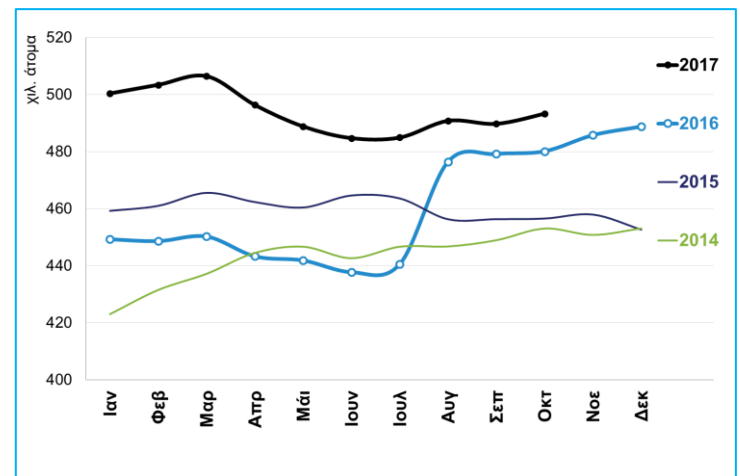
Πιο αναλυτικά, οι εγγεγραμμένοι άνεργοι ανήλθαν σε 947,9 χιλ. τον Οκτώβριο του 2017, έναντι 886 χιλ. τον προηγούμενο μήνα και 988,4 χιλ. τον Οκτώβριο του 2016. Από αυτούς οι 824,5 χιλ. αναζητούν εργασία (έναντι 800 χιλ. τον προηγούμενο μήνα και 884,3 χιλ. τον Οκτώβριο του 2016, **Δ12**), ενώ οι άνεργοι αναζητούντες εργασία για περισσότερο από 12 μήνες παραμένουν σχεδόν αμετάβλητοι από τον Ιανουάριο του 2017 στους 500 χιλ. περίπου (**Δ13**).

Ταυτόχρονα, οι άνεργοι που δεν αναζητούν εργασία ανήλθαν στους 123,4 χιλ., έναντι 86,1 χιλ. τον προηγούμενο μήνα και 104,1 χιλ. τον Οκτώβριο του 2016. Σημειώνεται ότι η εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων για όσους δεν αναζητούν εργασία έχει οδηγήσει σε μια υποχώρηση του αριθμού τους και σε αντίστοιχη αύξηση όσων αναζητούν εργασία. Τέλος, οι επιδοτούμενοι άνεργοι μειώθηκαν τον Οκτώβριο του 2017 σε 97,3 χιλ., από 135,2 χιλ. τον προηγούμενο μήνα και 99,4 χιλ. τον Οκτώβριο του 2016, ακολουθώντας επίσης την εποχικότητα των προηγούμενων ετών.

Δ12: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία (ΟΑΕΔ, Οκτ.. 2017)

Δ13: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία για περισσότερο από 12 μήνες (ΟΑΕΔ, Οκτ.. 2017)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€368 δισ.
67% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€60 δισ.
51% συνόλου**

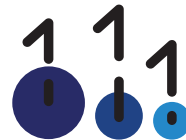
ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€62 δισ.
43% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4 δισ. **
30% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

190.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€4,8 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,1 δισ.
20% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€0,8 δισ.
29% συνόλου****

* 20.500 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2015 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

